

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

יז.

עין משפט
נר מצוה

קעח א מיי פ"א מהל'
מ"ט הלכה ג סג
עשין יז טו"ש ע"ד סימן
רמו סקנין יז:
א ב ג מנין פ"א מהל'
א ב מנין הלכה ה
סג עשין סו טו"ש ע"ח
סימן שפט סקנין א וסעף
ו וסימן ע"ג סקנין א:
ב ד מיי ע"ג הלכה ג
סג ע"ג טו"ש ע"ח
סימן ע"ג סקנין ג:
ג ה מיי ע"ג הלכה ד
טו"ש ע"ג סקנין ה:
ד ו מיי ע"ג הלכה י
טו"ש ע"ג סקנין י:

שְׁרָשִׁים וששה ארָף. לו בגימטריא הכי הוי: **וְהָרָא פִּנְי**
אחאב עשו בן, שעשו לו הספד גדול כלאמרין
במגילה (דף ג. וס) כמספד הדרימון בן טבירמון כדמתרגמינן
במספד אחאב בן עמרי דקטיל וס' עמרי דקטיל וס' עמרי דקטיל
היה שהיו שם עם רב וכולן ספרו
עליו ואת' דכתיב (מלכים א' כז)
ויעבור הרניה במחנה ואמרין
(סנהדרין דף טז:) באבדו רשעים
רינה באבדו אחאב בן עמרי רינה
היינו ללדיקים שבדור אבל עבדיו
ואהביו היו מספדין אותו:

אָרָא שהניחו ס"ת ע"ז מפתחו.
ואע"ג דכ"ז מפרש דמ"ק

(כה) גבי רב הונא משמע דלסור
לעשות כן משום דלסור ליכא ע"ג
מטה סס"ת מונחת עליה ובהקומץ
רבה (מנחות דף לז:) איכא פלוגתא
דאמוראי ליכא למיפך מדר' נחמיה
דהכא דשאני חוקיה דהוה גדול
צמורה וצמחים טושים ציור:
והאמר מר גורא צמוד תורה
שמביא יידי מעשה.

פ"י צקונטרס אלמא מעשה עדיף
וקשה לר"ת דלדרכה מהכא דייק
ספ"ק דקדושין (דף מ: וס) למוד
גדול ממעשה גבי זקנים שהיו מסובין
בעליית בית נחמיה צמוד גידול או
מעשה גדול ונמנו כולם ואמרו למוד
גדול שמביא לידי מעשה ואומר ר"ת
דח"פ והאמר מר שלמוד מביא לידי
מעשה ויזון שלמו אומרים קיים הכי
אנו אומרים שלמד דאי לא שלמד
היאך קיים שללמוד מביא לידי
מעשה ולא מסיק ארעמיא השתא
לחלק ציו למד ללימד ומשני הא
לאגמורי [דלמוד] ודאי לא אמרינן
דהא ודאי עדיף שמביא את הרבים
לידי מעשה כשלמדם וצאלתם דרז
אחאי גאון^א ל"ג קיים אמרינן לימד
לא אמרינן אלא גרס ומנח תפילין
והדר אמר לן ומו לא ופריך גמרא
והיאך הוה מנח תפילין מחלה קודם
שהיה אומר להם השמענתא והלא
למוד גדול ממעשה ומשני הא למגמר
הא לאגמורי דליגמר נפשיה למוד
גדול שמביא לידי מעשה אבל לאגמורי
לאמרים לא עדיף ולפיכך היה מניח
תפילין מחלה^א:

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. אמתימין
דפ"ק (דף טו:) קאי ותימה
אי אדפתח ליתני כילד השן צרישא
ואי אדסקיק הא מנינא וסור המזיק צרשות הגיזק והאדם צסוק ואומר ר"י ודאי אדפתח ציה קאי וסן ורגל כמד חשיבי משום דשוין
בהלכותיהן וממד קרא נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקט כהא רגל צרישא דסקיק מיניה:

הבהמה מועדת. אית דגרס והבהמה צו"י וה"פ כילד העדהה דרגל לשצר דרך הלוכה פי' דרך הלוכה היא העדהמה וכן צסיפא
גבי שן אבל קשה לר"י מה חידש כאן שלא שנהא צפרק קמא ונראה לר"י ל"ג צו"י וה"פ כילד הרגל מועדת לשצר
דרך הלוכה שאמר צפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' וצ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל צו"י בהמה לדרגל מועדת והבהמה
מועדת הכל אחד: **היתרה** מבעתא. אגב דשוה לנרויות נקט לה הכא: **דרסה** ע"ז הבר'י. אורי' דאיטריין לאשמועינן
דסד"א דמשונה הוא כיון דדרסה כ"כ צחוק שנימו השצר על כלי אחר וצברו ומסתמא להזיק נתכוונה:

והד אמר שצעה. ימים: זה חוקיה מלך יהודה. לישנא דש"ס הוא
ולא לאשמועינן דזהו חוקיה דהאי קרא בחוקיה כתיב אלא אגב
אורחיה דמפרש מאי כבוד עשו לו צמיות נקיש ואמר הכי: **חלולי**
כסף. כמו וחללה נעלו (דברים ה)
כתיב: והאידנא מפיקין. ספר
תורה קמי גברא רבה: **אנוחי**. על
מטתו לא מנחין: **כי הוה עייל**
לצית הכסא. כלומר זימנא חדא כי
הוה עייל לצית הכסא אמר לן הכי
קיים אמרינן לימד לא אמרינן ולימד
אמרו לחוקיה והאידנא לא משום
כבודו לחוקיה ללימד עדיף מקיים:
מציא לוי מעשה. אלמא מעשה
עדיף: **למיגמר**. לעלמו מעשה עדיף
אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה
הלכך לימד לא אמרינן: **זורעי**.
היינו דקעה וחסד דמפרש לקמיה:
לנחלא שני שטטים. דהכי משמע
רגליים ישולחו צנחלת השור והחמור
יוסף ויששכר: **גנוס גרם** על שור.
עמיר צניכסין: יוסף איקרי שור
כסור שורו הדל לו (דברים לג):

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והד אמר שבעה ואמרי לה שלשים ת"ר
וכבוד עשו לו במותו זה חוקיה מלך יהודה
שיצאו לפניו שלשים וששה אלף חלוצי כתף
דברי ר' יהודה א"ל ר' נחמיה והלא לפני
אחאב עשו כן אלא שהניחו ס"ת על ממתו
ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה והאידנא
נמי עבדינן הכי אפוקי מפיקין אנוחי לא
מנחין ואיבעית אימא אנוחי נמי מנחין
קיים לא אמרינן אמר רבה בר בר חנה הוה
אזילנא בהדיה דר' יוחנן למשאל שמעתא
כי הוה^א עייל לבית הכסא והוה בעינא
מיניה מלתא לא פשיט לן עד דמשי ידיה
ומנח תפילין ומברך והדר אמר לן אפילו
קיים אמרינן לימד לא אמרינן^ב והאמר מר
אגדול למוד תורה שהלמוד מביא לידי
מעשה ל"ק הא למיגמר הא לאגמורי^א א"ר
יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מאי דכתיב
יאשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל
השור והחמור כל העוסק בתורה ובגמילות
חסדים זוכה לנחלת שני שבטים שנאמר
יאשריכם זורעי ואין זריעה אלא צדקה
שנאמר^ב זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד
^א ואין מים אלא תורה שנאמר^ג הווי כל
צמא לכו למים וזוכה לנחלת שני שבטים
זוכה לכילה כיוסף דכתיב^ד בן פורת יוסף
בנות צעדה עלי שור וזוכה לנחלת יששכר
דכתיב^ה יששכר חמור גרם אית דאמרי
אויביו גופלין לפניו כיוסף דכתיב^ו בהם
עמים יגנח יחדו אפסי ארץ וזוכה לבינה
כיששכר דכתיב^ז ומבני יששכר יודעי בינה
לעתים לדעת מה יעשה ישראל:

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. כלומר
צמה הרגל מועדת: **לשצר**
צדך הלוכה. כלומר צכך היא
מועדת שמצבת דרך הלוכה:
הבהמה מועדת כו'. קפריך בגמ' [ע"ז]
היינו רגל היינו צמהה הא תנא ליה
לשצר דרך הלוכה: **היהה מצעטת**.
שינוי הוא זה ותולדה דקין^א הלכך
חזי נוק ומו לא: או שהיו לרורים
מנחין כו'. אע"ג דלאו שינוי הוא
אלא אורחיה הוא אפ"ה ח"נ ומו לא
דהלכתא גמירי להו וצרשות הגיזק
קאמר דכרס"ר פטור דלאוקימנא
צריש פ"ק (דף ג:) לנרויות מולדה
דרגל לפוטרו צר"ה: **ונפל על כלי**.
אחר: **ראשון**. נקי רגל הן ומשלמת
כולה ואחרון ע"י לנרויות נשצר
הלכך חזי נוק: **דליל קשור** צרגל.
כל דבר הנקשר צרגל התרגול
קרי דליל. ואית דגרסי דלי:
מהדס. מרקד: **משלם חזי נוק**.
דליל היינו לנרויות דמפרש בגמ'
וי"ז: דלדייה דאורי. הדיוס נמי כגון
שהמין והלנרויות שצרו את הכלים:
גמ'

הדרן עלך ארבעה אבות

ביצד הרגל מועדת. אמתימין
דפ"ק (דף טו:) קאי ותימה
אי אדפתח ליתני כילד השן צרישא
ואי אדסקיק הא מנינא וסור המזיק צרשות הגיזק והאדם צסוק ואומר ר"י ודאי אדפתח ציה קאי וסן ורגל כמד חשיבי משום דשוין
בהלכותיהן וממד קרא נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקט כהא רגל צרישא דסקיק מיניה:

ואי אדסקיק הא מנינא וסור המזיק צרשות הגיזק והאדם צסוק ואומר ר"י ודאי אדפתח ציה קאי וסן ורגל כמד חשיבי משום דשוין
בהלכותיהן וממד קרא נפקי ומשום דתנא רגל צמר שן נקט כהא רגל צרישא דסקיק מיניה:
הבהמה מועדת. אית דגרס והבהמה צו"י וה"פ כילד העדהה דרגל לשצר דרך הלוכה פי' דרך הלוכה היא העדהמה וכן צסיפא
גבי שן אבל קשה לר"י מה חידש כאן שלא שנהא צפרק קמא ונראה לר"י ל"ג צו"י וה"פ כילד הרגל מועדת לשצר
דרך הלוכה שאמר צפרק קמא (דף טו:) הבהמה מועדת כו' וצ"מ דייק בגמרא שפיר היינו רגל צו"י בהמה לדרגל מועדת והבהמה
מועדת הכל אחד: **היתרה** מבעתא. אגב דשוה לנרויות נקט לה הכא: **דרסה** ע"ז הבר'י. אורי' דאיטריין לאשמועינן
דסד"א דמשונה הוא כיון דדרסה כ"כ צחוק שנימו השצר על כלי אחר וצברו ומסתמא להזיק נתכוונה:

א) וכי הוה נפיק כ"ה
גימט השאלות מ"י לן
לן, א) מגילה ס. קדושין
מ: ספרי פ"ק ע"ב א ע"ז
ה: ע"ז ד) ונקמן פ"ב ע"ז
ה: א) ונקמן ע"ז א) ופ'
לן לן סימן א) ו ע"ז
מוספות קדושין מ: ד"ה
לימוד:

תורה אור השלם

1. אשריכם זורעי על כל
מים משלחי רגל השור
והחמור: ישעיהו לב כ
2. זרעו לכם לצדקה
קצרו לפי חסד נירו לכם
ניר וצת לדרוש את ה'
עד יבוא ויהי צדק
לכם: הושע י יב
3. הוי כל צמא לכו
למים ואשר אין לו כסף
לכו שברו וזבלו ולכו
שברו בלוא כסף ובלוא
מחיר וזו חלבה:
ישעיהו נה א
4. בן פרת יוסף בן פרת
עלי עין בנות צעדה עלי
שור: בראשית מט כב
5. יששכר חמור גרם
רצץ בן המשפחה:
בראשית מט יד
6. כבוד שורו קדר לו פרת
וקרני ראם קרניו בדם
עמים יגנח יחדו אפסי
ארץ ודם רבבות אפסי
ודם אלפי מנשה:
דברים לג ז
7. ומבני יששכר יודעי
בינה לעתים לדעת מה
יעשה יששכר ראשיתם
מאתם וכל אחיהם על
פיהם:
דברי הימים א יב לג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היתה וכו'
דקין היא הלכך:

מוסף רש"י

שהלימוד מביא לידי
מעשה. נתלוא שניהם
כידו (קדושין פ).
הדרן עלך ארבעה
אבות